

Guy Standing:

Unemployment and Labour Market Flexibility: Sweden

Sveriges låga arbetslöshet och höga arbetskraftsdeltagande har under de senaste åren bidragit till ett betydande internationellt intresse för svensk arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik. Många forskare har under kortare eller längre perioder vistats här för att studera den svenska modellen. Antalet böcker och artiklar på området av utländska författare växer snabbt.

Många arbeten om den svenska arbetsmarknaden och arbetsmarknadspolitikerna kännetecknas av en närmast okritisk uppskattning av denna. Det gäller inte för Guy Standing, som i sin bok *Unemployment and Labour Market Flexibility: Sweden* (ILO, Genève 1988) visar en mer avvaktande, kritisk hållning.

Standing har för sin studie utgått dels från tidigare på engelska publicerade arbeten om svensk ekonomi och arbetsmarknad, dels från intervjuer med administratörer, utredare och forskare. På denna grund har han sedan byggt upp en bild av den svenska modellen i verksamhet. Den har kanske inga för svenska ekonomer okända delar men betoningen är däremot hans egen. Det kan därför vara av intresse att närmare granska vad Standing framhäver.

Utvecklingen av arbetsmarknaden

Boken startar med en bestämning av den svenska modellen och Sveriges ekonomiska utveckling under de båda senaste decennierna. Den svenska modellen i Standings tappning är den traditionella: en kombination av Rehn/Meidner- och EFO-modellerna samt en välfärdsstat med hög skattenivå. Vad gäller den ekonomiska utvecklingen betonar han dels den låga arbetslösheten (och höga sysselsättningen), dels den låga tillväxten i produktion och produktivitet inom speciellt industrin. Typiskt för Sverige är också den starka koncentrationen till ett fåtal

stora företag. Han understryker att arbetslösheten, trots att den fortfarande är låg, visar en stigande trend och att även andelen i arbetsmarknadspolitiska åtgärder har ökat. Av vikt är också att de genomsnittliga arbetslöshetstiderna har blivit längre.

Givet den genomsnittliga arbetslöshetsnivån, arbetskraftsdeltagandet och lönenivån kan arbetslösheten etc ha helt olika fördelningar. För att belysa detta tar Standing upp utvecklingen för tre grupper: kvinnor, ungdomar och äldre män. Han framhäver därvid några förhållanden för respektive grupp.

Kvinnorna har, jämfört med männen, haft en gynnsam utveckling av såväl arbetslöshet som lönenivå. Yrkessegregeringen är dock fortfarande mycket omfattande. Kvinnorna är till stor del koncentrerade till vissa kvinnoyrken.

Ungdomarnas arbetslöshet har tenderat att öka efterhand även om denna utveckling brutits för de yngre (16-19 år) under 1980-talet. Orsaken till detta trendbrott är att många placerats i arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

För de äldre männen betonar Standing nedgången i arbetskraftsdeltagandet. En del av resonemanget bygger dock på ett misstag som Standing gjort när han hämtat uppgifter från arbetskraftsundersökningarna (ett av de få misstagen av denna typ jag funnit i hans bok). Arbetskraftsdeltagandet bland män i åldern 55-59 år har, till skillnad från vad Standing redovisar, inte sjunkit under 1980-talet. Man skulle här också kunna tillägga att arbetskraftsdeltagandet bland äldre män i Sverige är högt vid en internationell jämförelse.

Arbetsmarknadsflexibilitet

Arbetsmarknadsflexibilitet är ett mångdimensionellt begrepp. Det kan stå för löneflexibilitet, för hur arbetskraftens rörlighet påverkas av löneskillnader men också för hur flexibla de interna arbetsmarknaderna är.

Den solidariska lönepolitiken har medfört att Sverige fått en mycket kompakt lönestruktur, där lönerna inte är relate-

rade till företagens vinstnivå. Det innebär emellertid inte, vilket Standing understryker, att Sverige har låg löneflexibilitet. På makroplanet uppvisar Sverige istället en hög reallöneflexibilitet. Det är troligen ett resultat av starka fackliga organisationer, som täcker en stor del av arbetsmarknaden. Sverige uppvisar också en betydande löneflexibilitet i den mening att lönerelationerna mellan olika branscher ändras relativt snabbt. Undersökningar pekar också på att den svenska arbetskraftens benägenhet att flytta är hög och känslig för lönedifferenser. Standings slutsats är alltså snarast att Sverige har en betydande löneflexibilitet.

Vad gäller den interna rörligheten är han mera oklar i sina slutsatser. Han pekar främst ut vissa fenomen som anställningsskyddslagen, de stora forskningsinvesteringarna inom industrin, den stora robottätheten och den höga andelen deltidarbetande. Anställningslagen verkar för mindre flexibilitet och de övriga faktorerna för mer flexibilitet. Standings sammanfattande slutsats är att det inte finns underlag för att säga att rörligheten varit alltför låg i Sverige.

En viktig uppgift för arbetsmarknadspolitiken i den svenska modellen är att underlätta omflyttningen, bl a genom arbetsmarknadsutbildning och flyttningstöd. Standing redovisar denna typ av insatser och också Trygghetsrådet SAF-PTKs åtgärder för att underlätta omställning. Han understryker emellertid att arbetsmarknadspolitiken också har en annan sida. Då arbetstagarna/fackföreningarna vet att arbetsmarknadspolitiken finns som ett skyddsnät (en alltid ackommoderande politik) så blir lönekraven högre. Man får en spiral med stigande löner, minskad sysselsättning och ökade arbetsmarknadspolitiska insatser.

Slutsatser

Standings slutsatser är försiktiga. Han pekar på den positiva utvecklingen av arbetsmarknaden och på att den hittills uppvisat en betydande flexibilitet. Samtidigt understryker han att arbetsmarknadspolitiken efter hand har fått allt större uppgif-

ter, kanske allt för stora, och att det centraliserade svenska löneförhandlingsystemet håller på att bryta samman. Det finns alltså enligt Standing en betydande osäkerhet om hur arbetsmarknaden kommer att utvecklas de närmaste åren och hur den svenska modellen kommer att klara de kommande påfrestningarna.

Standing skriver väl och har förmågan att lyfta fram väsentliga förhållanden. Hans bok kan rekommenderas till alla intresserade av svensk arbetsmarknad och arbetsmarknadspolitik.

Professor *ESKIL WADENSJÖ*
 Institutet för social forskning
 Stockholms universitet